

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Чеченской Республики

МБОУ "СОШ №3 с.Автуры"

РАССМОТРЕНО

_____ Мудаева Х.Ш.

Протокол №__

от 28.08.2023 г.

СОГЛАСОВАНО

_____ Магомадова А.К.

Протокол №__

от 30.08.2023 г.

АДАптиРОВАННАЯ РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Чеченский язык»

Чеченский язык 3 класс

(наименование предмета / класс)

2023 – 2024 учебный год

(срок реализации программы)

Составитель программы: Умарова М.

(Ф.И.О. учителей, составивших рабочую учебную программу)

Нохчийн мотт ДОВЗИЙТАРАН КЕХАТ

Документан бух

Дешаран предметан «Нохчийн мотт» 1-4-чу классашна лерина йолу белхан программа хIоттийна хIокху документин бух тIехь:

- *Эвтарарчу №3 йолчу юккьерчу юкъарадешаран ишколан юьхьанцарчу классашна лерина йолу программа*
- *юьхьанцара юкъарадешаран федеральни пачхьалкхан дешаран стандартан*
- *Юкъара дешаран а, коьрта юкъара дешаран а пачхьалкхан программа*
- *Э.Х. Эдиловн Нохчийн меттан юьхьанцарчу классашна лерина гергарчу хьесапехь йолу программа, Нохчийн Республикин дешаран а, Илманан а министерствос магийна йолу. Базисни дешаран планан 3-чу варианто нохчийн маттана луш йолчу таронашца нисъеи*

Дешаран планехь нохчийн матто дIалоцу меттиг

Юьхьанцарчу ишколан белхан программы тIехь Нохчийн мотт хьеха билгалдина 135 сахьт:

- 1-чу классехь 33 сахьт, кIирнах 1сахьт (33 белхан кIира)
- 2-чу классехь 34 сахьт, кIирнах 1 сахьт (34 белхан кIира)
- 3-чу классехь 34 сахьт, кIирнах 1 сахьт (34 белхан кIира)
- 4-чу классехь 34 сахьт, кIирнах 1 сахьт (34 белхан кIира)

Белхан программа лерина 34 сахьт шарахь, кIирнах 1 сахьт, 34 белхан кIира.

1 класс

Абат Солтаханов Э.Х., Солтаханов И.Э., Эдилов С.Э. Iамат Федеральни пачхьалкхан юьхьанцарчу юкъачу дешаран стандарташца йогIуш 1-4 класс. Соьлжа –ГIала АО «ИПК «Грозненский рабочий» 2016

2 класс

Нохчийн мотт Солтаханов Э.Х., Солтаханов И.Э., Эдилов С.Э. Iамат Федеральни пачхьалкхан юьхьанцарчу юкъачу дешаран стандарташца йогIуш 1-4 класс. Соьлжа – ГIала АО «ИПК «Грозненский рабочий» 2016

Эдилов С.Э нохчийн мотт 2 класс Шардаршна а, къамел кхиорна а лерина белхан тетрадь.

3 класс.

Нохчийн мотт Солтаханов Э.Х., Солтаханов И.Э., Эдилов С.Э. Iамат Федеральни пачхьалкхан юьхьанцарчу юкъачу дешаран стандарташца йогIуш 1-4 класс. Соьлжа – ГIала АО «ИПК «Грозненский рабочий» 2016

Эдилов С.Э нохчийн мотт 3 класс Шардаршна а, къамел кхиорна а лерина белхан тетрадь.

4 класс

Нохчийн мотт Солтаханов Э.Х., Солтаханов И.Э., Эдилов С.Э. Iамат Федеральни пачхьалкхан юьхьанцарчу юкъачу дешаран стандарташца йогIуш 1-4 класс. Соьлжа – ГIала АО «ИПК «Грозненский рабочий» 2016

Эдилов С.Э нохчийн мотт 4 класс Шардаршна а, къамел кхиорна а лерина белхан тетрадь.

Юьхьанцарчу школехь нохчийн мотт 1аморан 1алашонаш:

- т1екаре хила дезаран, йоза-дешар кхидла а 1амо дезаран 1алашонца нохчийн мотт караберзор;
- къамелдаран хьуьнарш кхиор, нохчийн маттахь вовшашца т1екаре лело хаар;
- нохчийн меттан лексикех, фонетикех, грамматикех болу т1еххулара хаамаш караберзор;
- ладог1а, вистхила, шен маттахь еша, яздан хаар карадерзор;
- Нохчийн Республикин пачхьалкхан нохчийн матте шовкъ кхоллар, шен къоман культурин дакъа иза хиларе терра.

Юьхьанцарчу школехь нохчийн мотт 1аморан предметни жам1аш:

- ладог1а хууш хилар: дуйцучун чулацамах а кхеташ, къамел хазаран хьесапехь т1елацар;
- нохчийн меттан фонетически система евзаш хила езар: мукъа а, мукъаза а элпаш а, аьзнаш а къасто, дешнаш дакъошка декъа а, аьзнаш ала а хууш хилар;
- шен меттан доцу (т1еэцначу дешнашкахь бен ца лела) аьзнаш а, аьзнийн цхьаьнакхетарш а довза а, нийса схьаала а хууш хилар;
- дешнаш, церан грамматически форманаш а евзаш, уьш муха кхоллаелла а, царех предложенеш вовшахтаса а, къамелехь пайда эца а хууш хилар;
- нийсаяздан бакъонаш евзаш хилар: доккха элп, дешдакъошца дош сехьадаккхар, сацаран хьаьркаш;
- карадирзинчу хаарех дешаран а, вовшашца йолчу юкъаметтигашкахь а пайда эца хууш хила везар: диалог д1аяхьа, хаттаршна жобпаш дала, евзаш йолчу лексикин бараме хьаьжжина, шегара хаттарш х1итто, текст юхасхьайийца, суьрташка хьовсуш предложенеш, тайп-тайпанчу теманашна билгалйинчу тематически кепашца йоцца монологически тексташ х1итто хууш хилар (чолхе доцу суртх1оттор, дийцар, ойлаяр);
- хезаш а, шен дагахь а, къастош а еша къаьстина предложенеш а, тексташ а цхьаьна, хууш хилар;
- текст дакъошка екъа а, царна ц1ерш тахка а, план х1отто а, т1едахкарш т1едуза а, т1еяздан а, х1уманийн, суьртан куц-кеп довзийта а хууш хилар;
- мотт къоман культурин цхьа дакъа а, уьйран г1ирс а, пачхьалкхан мотт а хиларх кхеташ хилар.

Юьхьанцарчу школехь нохчийн мотт 1аморан метапредметни жам1аш:

- хезаш долу къамел цхьатера т1елацар (баккхийчара а, шен нийсархоша а олург, берийн радиопередачашкахь, аудиозаписашкахь, кхечу хаамийн технологийн кепашкахь хезарг);
- дешнаш, дешдакъош, аьзнаш, аьзнийн цхьаьнакхетарш, предложенеш ала а, х1итто а карадирзина хилар;
- билгалйинчу темина диалог х1отто, даьржина а, доцца хаттаршна жобпаш дала а, диалог д1айоло а, чекхьяккха дог дар карадирзина хилар;
- кечам бина а, боцуш а, кхеташ, сиха къастош ешар, текст йоцца а, хоржуш а юха схьайийцар карадирзина хилар;
- хьехархочун г1оьнца а, ша а, орфографически а, пунктуационни а бакъонаш ларъеш талламан а, 1аморан а кепара белхаш кхочушбан хаар карадирзина хилар;
- ша язбина белхаш талла а, нохчийн маттахь шен долчу хааршна вукху предметашца дустарца анализ ян а хаар карадирзина хилар;
- нохчийн меттан чулацаме хьаьжжина юьхьанцарчу дешаран материални а, хаамийн а гонахехь болх бан хаар карадирзина хилар;
- школехь а, школал арахьа а нийсархошка а, баккхийчаьрга а вистхила хаар карадирзина хилар.

Курсан чулацам

1 класс

Абатал хьалхара мур
Абатан мур (йоза 1амор)
Абатал т1аьхьара мур

Тематически план 1 классан

Метган декъехула йолу теманаш	Дешархочо кхочушдечу коьртачу г1уллаккхийн мах хадор
1 класс	
Абатал хьалхара мур [10 с.]	
<p>Хьалхара сентябрь –Хаарийн Де. Мог1анаш , мог1анийнн яккъаш. Дехий , доций нийса сизаш Дехий , доций лахахь маь1иг йолу сизаш. Дехий , доций лакхахь маь1иг йолу сизаш. Лакхахь лахахь, хьавьзина сизаш. Йозанан жима а , доккха а элпаш а,А яздар. Йозанан жима а , доккха а элпаш у,У яздар. Йозанан жима а , доккха а элпаш о,О яздар. Йозанан жима а , доккха а элп и,И яздар.</p>	<p>1амош йолчу теманашка хьаьжжина дешнаш карадерзор</p>
Абатан мур (йоза 1амор) [49 сахьт]	
<p>Къамелан аьзнаш. Мукъанаш. Сонорни мукъазнаш р, л, м, н, й. Балдийн-цергийн в, ф. К1едачу стигалан г1, х, кх,къ. Къамкъарган 1, хь. Эшарпхенийн ъ, х1 Меттахьалхара д, з, ж, т, т1, с, ш, щ, ч, ч1, ц, ц1 Меттат1ехьарнаш г, к, к1. Мукъазчу аьзнийн юх-юххе нисдалар.</p>	<p>1амош йолчу теманашка хьаьжжина дешнаш карадерзор</p>
Абатал т1аьхьара мур [7 сахьт]	
<p>Дешнашкахь дешдакъош а, аьзнаш а къастор. Деха а, доца а аьзнаш, дешдакъош. Предложени доккхачу элпаца язъяр.Долахь ц1ерш доккхачу элпаца язъяр. Аларе хьаьжжина билгалъен предложенеш (дийцаран предложенеш, шеца хаттаран дош долу а, доцу а хаттаран предложенеш).</p>	<p>Дийцаран, хаттаран предложенеш хила езачу интонацица алар. Предложени доккхачу элпаца язъяр.Долахь ц1ерш доккхачу элпаца язъяр</p>

2 класс
ЧУЛАЦАМ

1.1амийнарг карладаккхар

Дош а, дешдакъа а.Мукъа а, мукъаза а азнаш.Къамелан азнаш. Мукъанаш. Барта а, йозанан а къамел.

2. Азнаш а., элпаш а

Сонорни мукъазнаш р, л, м, н, й. Балдийн-цергийн в, ф. Кледачу стигалан г1, х, кх,къ. Къамкъарган 1, хь. Эшарпхенийн ь, х1 Меттахъалхара д, з, ж, т, т1, с, ш, щ, ч, ч1, ц, ц1 Меттат1ехъарнаш г, к, к1. Мукъазчу азнин юх-юххе нисдалар. Элпаш «Э», «Е» юкъадог1у дешнаш. Элпаш Я, Яь, Ю, Юь, юкъадог1у дешнаш

3. Дош а, дешдакъа а

Дешнашкахъ дешдакъош а, азнаш а къастор.. Дешнаш сехъадахар

4.Предложени а, текст а

Предложени доккхачу элпаца язъяр. Текстан тайпанаш . Долахъ ц1ерш доккхачу элпаца язъяр. Аларе хъаьжжина билгалъен предложенеш (дийцаран предложени, шеца хаттаран дош долу а, доцу а хаттаран предложени).

5 Шатайпана азнаш а., элпаш а

Деха а, доца а азнаш, дешдакъош. Шалхачу элпашца билгалдеш долу мукъа азнаш. Шалхачу элпашца билгалдеш долу мукъаза азнаш. Мукъаза шиь шалха элп юх-юххехъ. Дехий, доций мукъа азнаш. Ев, ов, авь юкъадог1у дешнаш нийсаяздар. Элпаш ь, ь, ф, щ юкъадог1у дешнаш.

6. Дош а, предложени а

Мила? Х1ун? бохучу хаттаршна жоп луш долу дешнаш

Мила? Х1ун? бохучу хаттаршна жоп луш долу дешнаш.

Адамаш а, кхи н йолу х1уманаш билгалъян дешнаш. Билгалдош. Юкъара кхетам. Хандош.

Юкъара кхетам. Гергара дешнаш

7.1амийнарг карладаккхар

Тематически план 3 классан

№	Меттан декъехула йолу теманаш	Х1ора декъана лерина сахъташ
1	1амийнарг карладаккхар	2
2	Азнаш а., элпаш а	4
3	Дош а, дешдакъа а	1
4	Предложени а, текст а	3
5	Шатайпана азнаш а., элпаш а	5
6	Дош а, предложени а	13
7	1амийнарг карладаккхар	6
		34

НОХЧИЙН МОТТ

3-г1а класс

Pag 1	Урокан тема	Маса сахьт	Урок д1ахьо хан	
			Планаца	Билггал
1амийнарг карладаккхар-2 с.				
1	1амийнарг карладаккхар.	1	05.09	
2	1амийнарг карладаккхар.	1	12	
Аьзнаш а, элпаш 4 ч.				
3	Аьзнаш а, элпаш а.	1	19	
4	Мукъа аьзнаш а , элпаш а.	1	26	
5	Мукъаза аьзнаш а,уьш элпашца билгалдар.	1	03.10	
6	Нохчийн абат	1	10	
Дош.Дешдакъя 1 ч.				
7	Дош а, дешдакъя а	1	17	
Предложени. Текст 3 с.				
8	Предложени	1	24	
9	Текст	1	07.11	
10	Текст	1	14	
Шатайпанара аьзнаш а, элпаш а 5 с.				
11	Зевне а, къора а мукъаза аьзнаш а.	1	21	
12	Элпаш Ь,Ё,Ф,Щ юкбадог1у дешнаш	1	28	
13	Элпаш Ь,Ё,Ф,Щ юкбадог1у дешнаш	1	05.12	
14	Мукъаза аз а, элп а ъ.	1	12	
15	Мукъаза аз а, элп а ъ.	1	19	
Дош. Предложени. Къамелан дакьош 13 с				
16	Дош а, предложени а.	1	26	
17	Дош а, предложени а.	1	09.01	
18	Х1уманаш билгалъен дешнаш.	1	16	
19	Х1уманаш билгалъен дешнаш.	1	23	
20	Х1уманаш билгалъен дешнаш.	1	30	

21	Доккха элп.	1	06.02	
22	Доккха элп	1	13	
23	Дештlaъхьенаш	1	20	
24	Дештlaъхьенаш	1	27	
25	X1уманийн дар билгалден дешнаш	1	05.03	
26	X1уманийн дар билгалден дешнаш	1	12	
27	X1уманийн билгало гойту дешнаш.	1	19	
28	X1уманийн билгало гойту дешнаш.	1	02.04	
1амийнарг карладаккхар бс.				
29	Предложени		09	
30	Нохчийн абат	1	16	
31	Дешнаш сехьадахар	1	23	
32	Дехий, доций мукъа азнаш	1	30	
33	Текст	1	07.05	
34	Тлечlaгldар.	1	14	

**Чулацам
4 класс**

1амийнарг карладаккхар.

Дош. Предложени. Текст. Айдаран, дийцаран, хаттаран предложенеш
Предложенин коьрта меженаш. Дешнийн цхьанакхетар.
Текст. X1ун тайпана хуьлу тексташ?

Цердош.

Цердош. Цердешнийн легарш. Цхьаллин терахь.
Церниг а, доланиг а дожарш. Лург а, дийриг а дожарш.
Кобчалниг а, хотталург а дожарш. Меттигниг а, дустург а дожарш.
Цердешнийн дожарш. Цердешнийн легарш. Цердешнийн дукхаллин терахь.
Дукхаллин терахьера цердешнийн чаккхенаш. Цердешан классаш

Билгалдош.

Билгалдош. Юкьара кхетам. Лааме а, лаамаза а билгалдешнаш.
Билгалдешнийн дожаршца хийцадалар. Билгалдешнийн хьалхара легар.
Билгалдешнийн шолгла легар.

Терахьдош.

Терахьдош. Юкьара кхетам.
Масаллин а, рогlаллин а терахьдешнаш.

Церметдош).

Церметдош. Юкьара кхетам. Яххьийн церметдешнаш

Хандош).

Хандош. Юкьара кхетам. Хандешнийн хенашца хийцадалар.

Хандешан билгалза кеп. Хандешан чаккхенга Н яздар.

Хандешан яхана хан.

Хандешан карара хан. Хандешан йог1у хан.

Сурта т1ехъ текст язъяр. Хандешнех болу кхетам карлабаккхар.

Хандешнашца ца, ма нийсаяздар.

Чолхе предложенеш.

Тематически план 4 классан

№ п/п	Раздел	Урокан чулацам	
1	Iамийнарг карладаккхар	Дош. Предложени. Текст.	
		Аьзнаш а, элпаш а. Дешдакъя.	
		Дешан хIоттам.	
		Чолхе дешнаш.	
		Дешхьалхенийн нийсаязъяр.	
		Къасторан ь, ъ хьяьркаш.	
		Къамелан дакъош.	
2	Предложенин цхьанатайпанара меженаш	Предложенин цхьанатайпанара меженаш.	
3	Текст	Текст.	
4	ЦIердош	ЦIердешнийн легарш. цхьаллин терахь.	
		ЦIердешнийн дукхаллин терахь.	
5	Билгалдош	Билгалдош.	
		Лааме а, лаамаза а билгалдешнаш.	
		Билгалдешнийн дожаршца хийцадалар.	
		Билгалдешнийн хьалхара легар.	
		Билгалдешнийн шолгIа легар.	
6	Терахьдош	Терахьдош.	
		Масаллин а, роIаллин а терахьдешнаш.	
7	ЦIерметдош	ЦIерметдош. Юкъара кхетам.	
		Яххийн цIерметдешнаш.	
8	Хандош	Хандош. Юкъара кхетам.	
		Хандешнийн хенашца хийцадалар.	
		Хандешан билгалза кеп.	
		Хандешнийн хенашца хийцадалар.	
		Хандешнашца ца, ма нийсаяздар.	
9	Чолхе предложени	Чолхе предложени.	
10	ТIедерзар	ТIедерзар.	
11	Iамийнарг карладаккхар	Предложени.	
		Дешан хIоттам.	
		Къамелан дакъош.	
ДЕРРИГЕ			